

Makalenin Dergiye Ulaşma Tarihi: 09.10.2016
Yayın Kabul Tarihi: 10.12.2016

Irak'ta Aşiretler Arası İhtilaflara Yol Açan Olaylarla İlgili Halk Anlatılarının Tespit Edilmesi ve Halk Edebiyatı Çerçevesinde İncelenmesi

**Study Of Common Folktales Among People On The Situations
Which Lead To Impose Fines (Fassl) Between Clans In Iraq Within
The Field Of Folk Literature**

Doç. Dr. Necdet Yaşar BAYATLI *

Öz:

Halk edebiyatı ürünlerinin ortak özelliklerinin başında toplumsal hayatı yansıması ve günümüzde bile üretilmeye devam etmesi yer almaktadır. Halk edebiyatı ürünlerinin metinleri incelenirken, bu metinlerin yaratıldığı kültür ortamlarının özellikleri göz önünde bulundurulması gerekir. Bu çalışmada Türk kültür varlığı açısından çok önemli bir yere sahip olan Irak coğrafyasında aşiretler arası ihtilaflara yol açan olaylarla ilgili halk anlatıları ele alınmış, sözlü kaynaklardan metinleri Arapça olarak derlenmiş ve daha sonra Türkçeye tercüme edilmiştir. Aşiret kavramı hakkında ve bu kavramın tanımlanması üzerinde bilgi verildikten sonra Irak coğrafyasında tespit edilen 30 anlatının içerik ve mahiyeti üzerinde durulmuş, daha sonra anlatılan yapı ve muhteva özellikleri incelenmiş ve tespit edilen 30 anlatı metni Türkçe ile verilmiştir. İncelmenin sonunda genel bir değerlendirme ve varılan sonuçlar sergilenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Irak, Sözlü Anlatı, Aşiret, Halk edebiyatı

* Bağdat Üniversitesi- Diller Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı. ajdatmurad@yahoo.com

Abstract:

One of the most common properties of folk literature productions is that it reflects the social life of communities and produces a new patterns constantly . When we try to study texts of folk literature productions we must consider the cultural environment in which these texts came from . In this study , we tackle the popular folktales among people about the situations that lead to impose fines (fassl) between clans in Iraq . Folk literature productions in Iraq have an important position for the Turkish cultural presence. These literary texts were collected from Arabic oral sources and translated to Turkish language and we gave information about " clan" and explained the meaning of it . Then , we discussed thirty texts of folktales about the situations that lead to impose fines (fassl) between clans, examined and analyzed the formal structure and content of these folktales within the field of folk literature. In the conclusion, we showed and analyzed the results that we have reached in this study .

Keywords: Iraq, oral literature, clan, folk literature .

Giriş

Dil ve kültür yönünden büyük bir türdeşlik gösteren, birçok boydan oluşan, yapısındaki aileler arasında toplum, ekonomi, din, kan veya evlilik bağları bulunan göçebe veya yerleşik nitelikteki topluluk, oymak (Türkçe Sözlük 2005:138) olarak tanımlanan aşiret (عشيرة) kavramı Arapça bir sözcüktür.

Aşiret örgütlenmesinde aşiretin alt birimleri arasındaki kandaşlık (akrabalık) görüntüsü genellikle evlilikler (hısımlık) yoluyla sağlanır. Buna göre gelişmeye kapalı, akrabalık esasına dayanan birincil türde ilişkilerin egemen olduğu toplumlarda kır örgütlenmesinin özünü bu türden cemaat oluşturmaktadır (Antropoloji Sözlüğü 2003:78-79).

Sosyo-politik bir örgütlenme niteliğinde olan aşiret kendine özgü koşullara sahip olup diğer geleneksel topluluk biçimlerinden farklıdır. Yaşam koşullarının değişmesi sonucunda yerleşik düzene geçişten sonra, kandaşlık ve ideolojik bir temel üzerine kurulmuş olmasından dolayı özelliklerini korumuştur.

Aşiret ideolojisi, babasoyluluk temelinde, dolayısıyla kan bağına dayalı bir dayanışma gerektirir. Bu aynı zamanda aşiretten olanların gerek karşılaştıkları problemlere gerekse iyi ve kötü günlerinde birlikte hareket etmeleri anlamına gelir. Bu ideolojide dayanışmanın gücü, akrabalık derecesinin yakınlığıyla orantılı olarak artar (Aktay 2005: 1).

Kan bağı temelinde oluşan dayanışma ve kolektif davranma, aşiret dışında “öteki”ne karşı üstünlük duygusu şeklinde tezahür eden aşiretçiliğe dönüşür. Bu üstünlük duygusu (aşiretçilik), çoğu zaman aşiretler arasında önemsiz bir mesele- nin niçin bir çatışmaya dönüştüğünü veya kanlı olaylara neden olduğunu açıkla- yan bir unsurdur (Aktay 2005:2).

Meşruiyetini yurttaşlıktan çok kandaşlık ve kutsallıktan alan aşiret cemaat yapıları imparatorluk dönemlerinde devletin bir merkezden hareketle tanımladığı belirsiz ve geçirgen sınırlar içinde iç içe geçmiş yapılardır (Ebinç 2008:10)

Bu iç içe geçmişlik ulus-devletlerin sınırları arasındaki kandaşlık ve kutsallığa dayalı örgütlenmelerin toplumsal yapının uluslaşma sürecini yapısal mekanizmalarla tamamlayamadığı koşullarda ulus devletin teritoryal sınırlarını kesen hatta onu aşan bu yapılar siyasal antropologlar tarafından “Dördüncü dünya” olarak nitelenmektedir (Ebinç 2008:10).

Afrika’da, Fransa’da ve Ortadoğu’da ortaya çıkıp gelişimini sürdürdüğü iddia edilen aşiret ve kabile kavramları her toplumda farklı şekillerde anlamlandırılmıştır. Bu durum Türkiye için de geçerlidir; hatta Türkiye’nin farklı coğrafyalarında, o coğrafyaların farklı bölümlerinde bile aşirete atfedilen anlamlar farklı olabilmektedir. Örneğin Türkmen aşiretleri ile Kürt aşiretleri arasında hissedilir ayrımlar bulunmaktadır (Ateş Durç 2009:21).

Aşiret, başında bir reisi bulunan, akrabalık ilişkileri birincil ilişkiler şeklinde gelişen ve özellikle son zamanlarda toplumsal ve ekonomik bir örgüt olmanın ötesinde siyasal örgütlülüğü de öngören bir oluşumdur (Ateş Durç 2009:27)

Araştırmacı Ahmet Özer Türklerdeki aşiret sınıflandırılmasına ilişkin şöyle bir sınıflandırma yapmıştır: Aşiretin çekirdeğini aile oluşturur. Hanedanlık sadece yönetme işini değil, zenginliği, çevre aşiretlerle kurulan ilişkilerde etkinliği ve üstünlüğü de ifade eder. Ailelerin bir araya gelmesi zomu oluşturur. Zom, ortak hareket etmeyi ve saldırılara karşı birlikte savunmayı teminat altına alır. Zomların bir araya gelmesiyle de oba oluşur. Oba zoma oranla daha güçlü bir oluşumdur. Obalar kabileyi, kabileler ise aşireti oluşturur (Özer, 1998:117-118, Ateş Durç 2009:29).

Ortadoğu coğrafyasında önemli bir konuma sahip olan Irak’ta aşiret sistemi hayatın her alanında rolünü ve önemini hissettirir. Hatta denilebilir ki, Irak’taki toplum yapısının en belirgin ayrıcalığı aşiretçiliktir. Tarihçilerin verdiği bilgiye göre bir grup aşiretin bir araya gelmesi ile yeni Irak devleti oluşturulmuştur. Dolayısıyla aşiretlerin tarihi Irak devletinin tarihi ile iç içe olup birbirini tamamlamaktadır.

Irak’taki toplum yapısı eskiden olduğu gibi günümüzde de hakimiyetini güçlü bir şekilde sürdüren aşiretin ilke ve örflerine dayanmaktadır. Osmanlı devletinden ayrı düştükten sonra İngiliz mandası altına geçen Irak’ta İngilizler, 1921’de yeni Irak devletini kurmadan önce 1916’da Aşiret Davaları Yasası’nı çıkarmışlardır. Böylece devlet, Genel Devlet Yasası ve Aşiret Davaları Yasası ile yönetiliyordu. Söz konusu durum kraliyet döneminde de devam etmiştir. Yargıç veya siyaset adamları, bazen sanıkları birkaç aşiret şeyhinden oluşan bir meclise ihale ediyorlardı. Böylece Irak devleti iki yasa ile yönetiliyordu (Tahir 2015).

Irak’ta Kraliyet döneminin kapatıldığı 1958 yılında Cumhuriyetçiler toplumu modern ilkeler uyarınca yönetmeye çalışsalar da kırklı ve ellili yıllarda köyden şehre gerçekleşen göç dalgaları, köy ve aşiret ilke ve örfleri de beraberinde getirmiştir.

Böylece yeni Irak'ta köy ve kırsal kesimin şehirleştirmesi yerine şehirler kırsal ve köy ilkeleri ile kırsallaştırılmıştır. Hatta yetmişli yıllarda, aşirete bağlılıktan ziyade Irak'a bağlılık duygusunu pekiştirmek düşüncesi ile Irak hükümeti vatandaşların mensup oldukları aşireti soyadlarında kullanmalarını yasaklamaya çalışsa da bunu başaramamıştır. Bunun sebebi iktidardaki rejimin, ülkenin yaşadığı iç ve dış savaşlar neticesinde yıpranan toplumu kontrol üzere tekrar aşiret nüfuzuna başvurmasına bağlanabilir (Tahir 2015).

Eskiden olduğu gibi günümüzde de Irak'taki vatandaş günlük hayatında yaşadığı her türlü sorundan ötürü karşılaştığı tehditlerden kendi ve ailesinin hayatını korumak için mensup olduğu aşirete sığınmaktadır. Aşiret onun sorunu çözmek için üçüncü bir tarafın arabuluculuğuyla karşı tarafın aşireti ile bir araya gelir. Suç işleyen aşiret, hakkında suç işlenen aşiretle (başka bir ifade ile aralarında ihtilaf yaşanan aşiretler) bir araya gelmek için önce bir süre ister. Bu süreye Arapçada "Atva" denir.

Barışmak için iki aşiret arasında tanınan örf-adetler uyarınca yapılan müzakereler sonucunda suçlu tarafın aşireti, hakkında suç işlenen kişiye suç türüne göre belirlenen bir miktar para verir. Bu paraya "fasıl" (فصل) adı verilir. Dolayısıyla müzakerelere de "Fasıl etmek" denir. Hatta bazen işlenen suç büyükse suç işleyen aşiretten karşı aşirete kadın bile verilir. 2015 yılında Basra'da iki aşiret arasında yaşanan sorundan sonra suçlu aşiret karşı aşirete 51 kadın vermiştir Bu kadınlara "Fasliye" adı verilir. Bu da bir tür tazminat veya kan parası olarak yapılan evlilik anlamına gelir.

Irak'ın son yıllarda geçirdiği istikrarsızlıktan dolayı ne yazık ki aşiretler arasında yaşanan ihtilafların çözümü ile ilgili anlatılar bu işin ciddiyetini hedef almaktadır. Halk arasında fasıl olayları ile ilgili anlatıların bir kısmı mübalağalı olduğu ve dilden dile anlatınca değiştirildiği söylenebilir.

Bu incelmenin asıl amacı aşiretler arasında yaşanan ihtilafların çözüm şekli, zamanı veya üslubu değil, aşiretler arasında fasıl ödemeye yol açan olaylarla ilgili halk arasında dolaşan anlatıların tespiti ve incelemesi amacını gütmektedir. Dolayısıyla yukarıda aşiret hakkında verilen bilgiler aslı konuya bir giriş niteliğindedir.

Bu çalışmada sözlü kaynaklardan derlenen otuz anlatıya yer verilmiştir. Söz konusu anlatılar, halk arasından farklı kaynak kişilerden tespit edilmiştir. Anlatıların bir etnik gruba ait olduğunu söylemek doğru olmaz. Çünkü Irak'ın farklı etnik gruplarına mensup halk tarafından anlatılmakta ve anlatılırken herhangi bir aşiretin adı verilmemektedir. Arapça olarak derlenen ve tarafımızdan Türkçeye tercüme edilen anlatı metinleri verilemeden önce, anlatıların oluşmasına yol açan faktörler üzerinde durulmuş, bilgi verilmiş; anlatılış amacı ele alınmış ve şekil ve muhteva özellikleri incelenmiştir. Bununla birlikte, sözlü halk edebiyatı çerçevesinde anlatıların değerlendirilmesi yapılmıştır.

Metin ve İnceleme

Bütün toplumlar tarih sahnesine çıktıkları günden itibaren edebî ürünler yaratmış, yaratmakta ve yaratmaya devam edecektir. Söz konusu ürünler zaman içinde gelişmiş ve değer kazanmıştır. Bu edebiyat ürünleri içinde halk tarafından benimsenen, kulaktan kulağa intikal eden ve halkın ortak malı konumuna gelen sözlü halk edebiyatının ayrı bir önemi vardır.

Sözlü halk edebiyatı, insanların hangi durumda ne tutum takınacağıнын, neler yapmaları gerektiğinin örneklerini sunar (Artun 2014:5). Halk edebiyatı, toplumsal yaşamı yansıtan, halkın duygularını, düşüncelerini dile getiren, bozuklukları kimi kez gerçekçi kimi kez idealist çizgide anlatan bir yapıya sahiptir (Batur 1998:21).

Halk edebiyatının başlıca özelliklerinden biri de günümüze kadar yaratıcılığa devam etmesidir. Teknolojinin gelişmesi bir takım halk edebiyatı ürünlerinin anlatılması ve icra edilmesinin önüne geçtiği bir gerçektir. Günümüzde özellikle büyük şehirlerde destan, hikaye, masal gibi sözlü ürünler artık eskisi gibi anlatılmamaktadır. Ancak memorat, fıkra, anekdot ve benzeri sözlü anlatılar halkın sözlü anlatım ihtiyacını karşıladığı söylenebilir.

Halk kültürü ve halk edebiyatı ürünleri sadece geçmişe ait olduğu iddiasında bulunanlar halk edebiyatının yeni ürünlerini araştırmaya üşündükleri söylenebilir. Aynı zamanda gelişen teknolojinin halkı milli mirastan uzaklaştırdığını ve kökünden uzak tuttuğunu kanısında olanlar da yanıldıkları söylenebilir.

Metin örneklerinde de görüleceği üzere anlatıların çoğunda mübalağa bulunmaktadır. Burada şunu belirtmek yerinde olur, Irak coğrafyasında etnik kökenleri ne olursa olsun bütün aşiretler, örf adetler çerçevesinde makul ve mantıklı bir şekilde sorunların üstesinden gelmek için ellerinden geleni yapmaktadırlar. Dolayısıyla bu tür anlatıların amaçlarından biri de bu coğrafyada aşiretleri yıpratmak ve kötülemek olduğu söylenebilir.

Fare, tokat atmak, lastik değiştirmekte kullanılan bijon anahtar, osra..., ağlamak, araba adı vb. yüzünden akla sığmayacak kadar büyük para almak mantıksızdır. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi bu anlatılar, halkın günümüzdeki halk edebiyatı anlatılarına karşı duyduğu ihtiyacı gidermek olduğu söylenebilir.

9 Nisan 2003 tarihinde Irak'ta Saddam Hüseyin'in dikte rejimi düşülmüştür. Anılan tarihten günümüze kadar Irak hiç güven, huzur ve istikrara kavuşmamıştır. Devlet otoritesi zayıf bir duruma düşerken aşiret gücü artmıştır. Devlet memurları bile aşiret ihtilaflarından kaçınmak için görevlerini yerine getirmekten çekindikleri bir gerçektir. Dolayısıyla bu anlatılar bir bakıma devlet memurunu veya hak sahibi olan kişiyi korkutmak üzere anlatıldığı söylenirse yanlış bir tespit sayılmaz.

Her türden anlatı kendince veya bütün yönleri ile kendisine bahşedilmiş bir bağlamı kullanmada mutlaka bir amaç taşır. Bu amaç çoğu zaman toplumun kendince bir iç dinamik olarak geliştirdiği otokontrol mekanizması gibi işleyen ve o

toplumu oluşturan bireylerden beklentilerin gerçekleşmesini, norm ve kuralların düzenle işlemlerini sağlayan bir yapıdır. Söz konusu durum, içerisinde ait olduğu toplumun her türlü kabul ve ötelemelerini içeren farklı kodların farklı yollarla aktarımının gerçekleşmesidir. Anlatı türleri işte bu kültürel ve sosyal kodları bir sonraki nesle özellikle de daha küçük yaşlardan itibaren aktaran en önemli araçlardan biridir (Balkaya 2014:54).

Bu bağlamda burada tespit edilen anlatıların bir kısmı, güldürmek, dalga geçmek, bir kısmı korkutmak, göz dağı vermek, bir kısmı da Irak toplumunun çok değerli bir kültür unsuru olan aşiret sistemini yermek, kötölemek, adını kötüye çıkarmak amacı ile anlatıldığı söylenebilir.

Üç, dört kişilik bir grup veya daha fazla bir topluk arasında eğlenmek veya güzel vakit geçirmek amacı ile bu kabilen anlatılar anlatılabilir. Burada bu tür anlatılar, fıkra işlevini üstlenir bir mahiyet kazanır.

Birine bir işi zorla yaptırmak veya da bir işin yapılmasını engellemek üzere bu kabilen anlatılar anlatmak tehdit etme işlevini güder. Aşiretine ve aşiretçilik geleceğine bağlı olan insanların gözünden bunları düşürmek maksadıyla da bu kabilen anlatıları anlatmak yermek, kötölemek amacını taşır.

Tespit edilen anlatıların içerik ve mahiyeti üzerinde durmakta yarar var. Bir numaralı anlatıda son zamanda dünyayı bir küçük köye dönüştüren ve genel olarak dünyada ve özel olarak kapalı bir toplum olan Irak'ta herkesin aklını, fikrini, konsantrasyonunu ve zamanını alan Facebook'un kullanılması ve bu sanal ortamın kullanılması sonucunda gelebilecek zararlardan halkı uyarmak üzere anlatıldığı söylenebilir.

İki numaralı anlatıda yasaların gücünü yitirdiği ve devlet otoritesinin zayıf düştüğü Irak'ta kendi halinde olanların bile fasıl fırsatçılarından kötülüklerinden kurtulmadığı anlatılır.

Üç numaralı anlatıda kendi işyerinde çalışan ve işlemediği bir suçtan dolayı cezalı duruma düşen bir adamdan söz edilir. Cezalı konuma düşenin tek suçu karşı tarafın uğradığı zararın mekanı ve aleti kendisine ait olmasıdır.

Dört numaralı anlatıda diline, ağzına ve sırina mukayyet olmayan yaşlı bir adamın gördüğü ve daha sonra anlattığı rüyasından dolayı başına gelenler anlatılır. Bu anlatı bir bakıma yaşanan ortamda herkesin konuştuğu, anlattığı her lafa dikkat etmesi için bir çağrı, uyarı sayılır. Ağızdan çıkan her laf sahibinin başına neler açabileceği hususuna değinilir.

Beş numaralı anlatıda birden fazla anlam taşıyan sözcüklerin dikkatlice ve yerine göre kullanılması hususuna değinilir. Sözcüklerin iyi, bilinçli ve yerine göre kullanılmaması sonucunda sahibinin başına neler getirilebileceğine dikkat çekilir.

Altı numaralı anlatıda normal şartlarda yaşayan bir toplumda sıradan sayılan bir olay, anormal şartlarda yaşayan bir toplumda ne kadar büyütüldüğü ve nelere

mal olduğu üzerinde durulur. Bununla birlikte şoförlüğü olmayanlar veya şoförlüğü kötü olmasına rağmen araba kullananları uyarmak için bir mesaj sayılır.

Yedi numaralı anlatıda küçük ve sıradan bir olayı fırsat bilerek kendisine çok yakın olan komşusundan bile bir şeyi kopartmaya çalışan fırsatçı insanlar üzerinde durulur. Aynı zamanda fırsat bilerek karşısındaki insandan bir şeyi kopartanın daha sonra aynı durumu yaşayabileceği üzerinde vurgu yapılır

Sekiz numaralı anlatıda iyi niyetle bir şeyi elde etmeye çalışan insanın akıldışı ve mantıkdışı yollara başvurarak bir şeyleri elde etmeye çalışması sonucunda başına gelebilecekleri anlatılır.

Dokuz numaralı anlatıda en yakın insana bile borç verme hususu üzerinde durulur. Borç veren insanın hem verdiği borcun hem de o borcun üzerine para verebileceği, iftiraya da uğrayabileceğinden söz edilir.

On numaralı anlatıda hırsızlarla bile dikkatlice davranılması ve onların kötülüklerinden uzak durulması anlatılır. Yaşanan durumdan ötürü yasaların haklı olanları bile insaf etmediği gösterilir.

On bir numaralı anlatıda en yakın insanlara bile yardım ederken cezalı duruma düşme hususu anlatılır. İyilik yapmak isteyen veya kendisinden yardım istenen insanının adım atma konusunda dikkatlice davranmasının gerektiğine değinilir.

On ikinci anlatıda yaşanan durumdan ötürü kendi namusunu bile savunmaya çalışan erkeklerin haklı da olsa cezalı duruma düşürülebileceklerinden söz edilir.

On üçüncü anlatıda suçsuz ve kabahatsiz olan insanların fasıl fırsatçıları tarafından nasıl cezalı duruma düşürüldükleri anlatılır.

On dördüncü anlatıda vatandaşın ücret karşılığında evine getirdiği işçinin iş esnasında kaza sonucunda hayatını kaybetmesi ile suçsuz olmasına rağmen cezalı duruma düşürülmesinden bahsedilir.

On beşinci anlatıda fasıl fırsatçıları, hasta olduğunu ve her an ölebileceğini bildikleri anneleri veya akrabaları için fasıl aldıkları anlatılır.

On altıncı anlatıda kendi halinde işini yapan suçsuz bir adamın fasıl fırsatçıların suçlaması ile cezalı duruma nasıl düşürüldüğünden söz edilir.

On yedinci anlatıda insanî görevlerini hiç ayırt etmeden yerine getirmeye çalışan doktorların başına fasıl fırsatçıları tarafından neler getirilebileceği üzerinde durulur.

On sekizinci anlatıda kalabalık yerlerde hiç tanımadığı insanlara ikramda bulunmaya çalışayım diyenlerin başına neler gelebileceği anlatılır.

On dokuzuncu anlatıda sahibini bilmediği ve sokakta bulduğu bir tavuğu kesip yiyen adamın başına neler gelebileceğinden söz edilir.

Yirmi numaralı anlatıda yol üstünde tanımadığı bir insana/aileye acıyıp yardımda bulunan iyi niyetli bir şoförün başına gelenlere değinilir.

Yirmi birinci anlatıda tek suçlu kasıtlı olmadan arabasına bindirdiği insanların gülmesine sebep olan bir davranışta bulunan bir taksicinin düştüğü durum anlatılır.

Yirmi ikinci anlatıda insanın hayatını paylaştığı bile eşine dokununca cezalı duruma düşürülebileceğinden söz edilir.

Yirmi üçüncü anlatıda sanal ortamda tanımadığı bir kadınla tanışan bir gencin başına gelenlerden bahsedilir.

Yirmi dördüncü anlatıda fasıl fırsatçılarının en ufak bir davranış yüzünden karşısındaki insanı nasıl cezalı bir duruma düşürebileceklerini anlatılır.

Yirmi beşinci anlatıda iyi niyetli de olsa örf -adetlere özen göstermeyen birinin başına gelebilecekleri üzerinde durulur.

Yirmi altıncı anlatıda daha fazla para koparmaya çalışan fasıl fırsatçılarının insana değil, hayvana daha fazla önem verdiklerinden söz edilir.

Yirmi yedinci anlatıda arada yıllar geçse de ağzını sıkı tutmayıp gevezelik yapmanın ailesinin başına neler gelebileceği anlatılır.

Yirmi sekizinci anlatıda çocuklarının sokaktaki davranışlarını kontrol etmeyenlerin başına fasıl fırsatçıları tarafından neler gelebileceği üzerinde durulur.

Yirmi dokuzuncu anlatıda görevini adil bir şekilde yerine getirmeye çalışan devlet memurunun başına geldiklerinden söz edilir.

Otuz numaralı anlatıda, yirmi dokuzuncu anlatıda olduğu gibi görevini yerine getirmeye çalışan bir öğretmenin başına neler geldiği anlatılır.

Yukarıdaki bilgilerden yola çıkarak anlatıların şekil özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Anlatıdaki olay kısa ve yoğun bir şekilde anlatılır.
2. Anlatılarda kahramanların mesleklerini ve neyle uğraştıkları verilmekle yetinilir.
3. Anlatılar serim, düğüm ve çözüm bölümlerinden oluşur. Serim bölümünde olayın nasıl vuku bulduğu, düğüm bölümünde olaydaki sorunun nasıl meydana geldiği, çözüm bölümünde ise genellikle fasıl ödendiği anlatılır.
4. Anlatılar hacim bakımından kısa olup bir paragrafı geçmemektedir.
5. Anlatıyı anlatan kişi, dinleyici etkilemek için anlatıyı kısa tutar. Anlatının uzatılması, dinleyicinin etkilenmemesine sebep olabilir.
6. Bu tür anlatılarda giriş ve sonuç kalıpları bulunmamaktadır.
7. Anlatılarda uzun diyaloglara hiç yeri verilmez.
8. Anlatılar, masal, halk hikayesi, anekdot ve fıkralardan farklıdır.

9. Anlatılar nesir şeklinde olup masal ve halk hikayeleri gibi manzum ürünler içermemektedir.

Anlatıların muhteva özellikleri ise şu şekilde sıralanabilir:

1. Anlatılarda mübalağa unsuruna yeri verilir.
2. Anlatılar olağanüstü motifler içermemektedir.
3. Anlatılarda nasihat/öğüt vermek ve yol göstermek mesajı yer almaktadır.
4. Dinleyicinin anlatıda yer alan olayın sebeplerinden uzak durulması ve sakınması mesajı verilmektedir.
5. Anlatılar başlangıçta bir kişi tarafından anlatılmışsa da diğer sözlü halk anlatıları gibi daha sonra anonimleşmiş ve halkın ortak malı olmuştur.
6. Anlatılardaki olayların bir kısmı gerçek olarak yaşanmışsa da daha sonra mübalağa unsuru ile süslenmiş ve halk arasında dilden dile anlatılmıştır.
7. Anlatılar her ne kadar dinleyiciyi güldürüp gülümsetse de asıl amaç güldürmek ve gülümsetmek değildir.
8. Anlatılar, Arapların yoğun olarak yaşadığı yerleşim birimlerinde Arapça, Türkmenlerin yoğun olarak yaşadıkları yerleşim biriminde Irak Türkmen Türkçesi ile anlatılır. Bununla birlikte diğer etnik grupların yaşadığı yerleşim birimlerinde o dillerle anlatılır.
9. Anlatılarda Irak toplumunun sosyo-kültürel, psiko-kültürel durumu ve yapısı yansıtılmaktadır.
10. Anlatılar Irak'taki etnik yapıya ait kültür unsurları yer almaktadır.
11. Anlatıların özel bir anlatıcısı olmamasına rağmen her kişi anlatıyı etkileyici bir şekilde anlatamaz.
12. Anlatılar Irak toplumunun gerçeğini anlatır
13. Anlatıdaki zaman, mekan ve kişiler Irak coğrafyasında günlük hayatta görülebilecek mekan ve kişilerden ibarettir.
14. Anlatıcıların bir kısmı anlatıyı anlatmaya başlayınca olayın iki Arap aşireti arasında yaşandığını söylese de anlatıların kesin bir şekilde bir etnik gruba mal edilmesi doğru sayılmaz.
15. Anlatılarda fare, tavuk vb. gibi hayvanlar yer alsada olayların asıl kahramanını hep insanlardır.
16. Anlatılarda bir bakıma Irak toplumunda baş gösteren ve yaygınlaşan aşiret ve aşiretçiliği karalama ve kötüleme amacı yer alır.

Metinler

1.

A aşiretine mensup adamın biri Facebok'ta adına bir sayfa açılmış, fotoğrafı konulmuş ve B aşiretine mensup olan bir adama küfürlü sözler yazılmış. Bunun üzerine B aşiretine mensup olan adam, aşiretini A aşiretinin üzerine getirmiş ve ondan 25.000.000 Irak Dinarı'na muadil 20.000 ABD Doları fasıl almış...

2

Lunaparka giden genç bir kız, çocuklar için yapılan salıncağa biner. Salıncak çocuklar için hazırlandığından dolayı genç kızın kilosuna dayanamaz ve kırılır. Bunun üzerine genç kızın bileği kırılır. Bunu öğrenen genç kızın aşireti, lunapark için salıncağı yapan demirciyi arar ve onu bulur. Kızın aşireti, demircinin aşiretinden büyük bir miktar para fasıl alır....

3

Adamın biri arabasının lastiğine çivi saplanır. Bunun üzerine lastiği tamir ettirmek üzere lastik tamircisine gider. Tamirci başka bir aracın lastiği ile uğraşırken araba sahibi, lastiği açmak için tamirciden bijon anahtarını ister. Bijonları açmaya çalışırken anahtar elinden düşer ve yüzüne çarpar. Bunun üzerine yüzünde derin bir yara oluşur. Tamirci çarçabuk onu hastaneye götürür. Birkaç gün sonra araba sahibinin aşireti tamirci yanına gelir ve onu ölümle tehdit ederek aşiretini getirmesini ister. İki aşiret bir araya gelir ve tamircinin mensup olduğu aşiret araba sahibine büyük bir miktar para fasıl öder...

4.

Adamın biri Azrail'i rüyasında görür ve ona neyi aradığını sorar. Azrail "Senin falanca komşunu arıyorum, onun ruhunu/canını almam gerekiyor" der. Ertesi gün adam rüyasını ailesine ve komşularına anlattıktan birkaç saat sonra Azrail'in aradığı komşusu ölür. Ölen kişinin aşireti "Sen Azrail'e babamızın adını ve adresini verdiğin için onun ölümüne sebep oldun." der ve bunun üzerine iki ailenin mensup olduğu aşiretler bir araya gelerek ölen kişinin ailesine bir miktar para fasıl ödenir...

5

Saiba Arapçada sahipsiz, serseri, başıboş anlamına gelir. Son zamanlarda İran'dan Irak'a çok sayıda Saiba adı taşıyan bir tür araba ithal edildi. Söz konusu araba daha çok taksi olarak kullanılır. Saibe modeli taksisi olan bir şoförün arabasına bir kadın yolcu biner ve evinin olduğu adrese götürmesini ister. Yolda şoföre bir telefon araması gelir ve karşı tarafın kendisine ne yaptığını sorulunca o da "Ne yapayım Saiba ile dolaşıyorum" der. Şoför kadını evine ulaştırınca kadının ailesi çıkar ve sen telefonda görüşürken bizim kızımıza serseri ile dolaşıyorum demişsin. Dolayısıyla aşiretini hazırla biz hesap sormaya geleceğiz" derler. İki aşiret bir araya gelir ve şoförün aşireti kadının aşiretine büyük bir miktar para fasıl verir.

6.

Adamın biri arabası ile sokakta dolaşan bir sunayı basar. Bunun üzerine suna sahibi, arabayı kullanan adamı ölümle tehdit eder. Daha sonra iki aşiret bir araya gelir, suna sahibi olan adamın aşireti, sunalarının yavruları olduğunu ve bu yavrular yetim kaldıklarını ifade ederek araba kullanan ve sunalarını basan adamın aşiretinden bir miktar para fasıl alır...

7.

Komşu kızı banyoda banyo yaparken komşu evinden evlerine ve daha sonra banyoya giren fareyi görünce telaşlanır, yere düşer ve kolu kırılır. Bunun üzerine kadının mensup olduğu aşiret farenin çıktığı komşu evine gelir ve “Fareniz kızımızın kolunun kırılmasına sebep oldu” ifade edip aşiretlerini hazırlamasını söylerler. Kısa bir süre sonra iki aşiret bir araya gelir, farenin çıktığı komşu evin aşireti kolu kırılan kızın babasına 4.000.000 Irak Dinarı fasıl öder.

Birkaç gün sonra kızın babası arabasını evinin önüne park ederken fareyi basar ve öldürür. Bunun üzerine daha önce fasıl ödeyen komşu “Sen bizim faremizi öldürdün, aşiretini hazırla, akşama aşiretimi getireceğim” der. İki aşiret bir araya gelir ve fareyi basan komşu bu sefer fare yüzünden kendisinden fasıl aldığı komşusuna 6.000.000 fasıl öder.

8.

Adamın biri yedi yıllık evli olmasına rağmen çocuk sahibi olamamış. Birçok doktor ve din adamına müracaat etse de bir türlü çocuk sahibi olmamış. Arkadaşı ona ölü yıkayan bir adamın yanına gitmesini ve onun tarafından yıkatılmasını söyler. Bunun üzerine çocuğu olmayan adam ölü yıkayana gider ve durumunu anlattıktan sonra yıkamasını ister. Ölü yıkayan adam, çocuğu olmayan adamdan elbisesinin tamamını çıkarıp ölüleri yıkadığı yere uzanmasını ister. Bunun üzerine adam çıplak bir vaziyetle uzanır. Ölü yıkayan adam tam yıkama işine başlarken, yıkayacak olan adam ona lifi ve sabunu sorar. Adam da senden önce yıkadığım ölünün lif ve sabunudur. Bunu duyan çıplak adam kendisine yeni bir lif ve sabun satın almasını ister. Ölü yıkayan adam «Tamam» der ve lif ile sabun almaya gider. Tam o sırada yeni ölen bir ölü, kardeşi ve akrabaları tarafından yıkatılmak üzere oraya getirilir. Adamlar ölü yıkayanı ararken, ölü sanılan ve çıplak olarak uzanan adam başını kaldırıp onlara ölü yıkayanın kendisine lif ve sabun satın almaya gittiğini söyler. Ölünün dirildiğini sanan tabuttaki adamın kardeşi bu duruma dayanamaz ve kalp krizi geçirerek ölür. Taziyeden sonra çocuk sahibi olmak isteyen ve bunun için oraya yıkanmaya giden adamın aşireti, kalp krizi geçiren adamın ailesine bir miktar para fasıl verir...

9.

A aşiretine mensup adamın biri B aşiretine mensup arkadaşına borç verir. Uzun zaman geçmesine rağmen B aşiretine mensup arkadaş borcunu iade etmez. Bunun üzerine elli yaşlarda olan borç veren borcunu arkadaşından geri almak için ikide

bir onun evine gider. Kapıda borçlunun eşi çıkıp eşinin evde olmadığını söyler. Bir defasında borç veren bu işten yorulur ve borçlunun karısına cep numarasını verir ve eşinden bu numaradan kendisini aramasını ister. Borçlu adam karısı ile anlaşır ve borç verenin elini tuttuğunu ve onu taciz ettiğini söylemesini ister. Bunun üzerine iki aşiret arasında yapılan müzakereler sonucunda borç verenin aşireti borçlunun aşiretine fasıl olarak borcun üzerine bir miktar ek para verirler.

10.

Hırsızlık yapmak üzere bir eve giren hırsız ev sahibi tarafından yakalanınca hırsız ev sahibini bıçaklar, ev sahibi de hırsız bıçaklar. Daha sonra hırsız evden kaçır. Bir süre sonra hırsızın aşiretini eve gelip yaralı ev sahibini ölümle tehdit eder. Bunun üzerine ev sahibi aşiretini hırsızın aşireti ile bir araya getirir. Yapılan müzakereler sonucunda ev sahibi yaraladığı hırsıza bir miktar para fasıl öder.

11.

Adamın biri evinde uyurken gecenin geç saatinde kapısının çalındığını duyar. Kapıyı açınca komşusunun çocukları babalarının sağlık durumunun kötüleştiğini ve acilen arabası ile babalarını hastaneye götürmesini isterler. Bunun üzerine adam arabasını çalıştırır ve yaşlı adamı hastaneye götürürken acil servise yetişmeden önce yaşlı adam hayatını kaybeder. Bunun üzerine müteveffanın çocukları, arabayı hızlı bir şekilde kullanmadığı için komşularını babalarının ölümünden suçlu tutar ve onu acımasızca dövdükten sonra aşiretleri ile öldürmekle tehdit ederler. İki aşiret bir araya gelir ve komşu, müteveffanın ailesine 50.000 ABD Dolarına yakın fasıl verir.

12.

Adamın biri karısı ile beraber çarşı yerinde yürürken karısına bir genç sataşır ve onu taciz etmeye çalışır. Bunun üzerine kadının kocası genci uyarır ve daha sonra genç onu dövmeye çalışırken o da genci iyice döver ve yüzünden kan akıtır. Bunun üzerine dövülen gencin aşireti karısı ile dışarıda dolaşan adamı suçlar ve ondan bir miktar para fasıl alır.

13.

İçinde sekiz daire ve on dükkan bulunan bir apartmanın sahibi 92 yaşındaki açgözlü bir adam apartmanını kontrol etmeye sabahın erken saatinde apartmana gider. Tesadüfen apartmanın önünde yere düşüp hayatını kaybeder. Açgözlünün çocukları babalarının ruhu berberin dükkanının önünde Azrail tarafından alındığı için berberi öldürmekle tehdit eder. Bunun üzerine zavallı berber aşiretini getirir ve birçok tanık berberin lehine tanıklık yapmasına rağmen berber müteveffanın çocuklarına bir miktar para fasıl öder.

14.

Yaşlı bir kadın devlette memur olan tek kızı ile aynı evde yaşar. Bir gün elektriklerinde arıza çıkar. Arızayı gidermek üzere yaşlı kadın elektrikçiyi evine getirir.

Elektrikçi arızayı gidermeye çalışırken çarpılır ve can verir. Bunun üzerine elektirikçinin aşireti yaşlı kadına 50.000.000 Irak Dinarı ceza keser.

15.

Hazreti Hüseyin'in şehit edilşinin yıldönümü münasebetiyle Şii mezhebine mensup kadınlar evlerinde taziye merasimini düzenlerler. Merasimde mersiye okuyan bir kadın getirilir. Mersiyeci kadın ehli beytin ve Hz. Hüseyin'in maruz kaldığı zulmü acılı bir üslupla anlatır. Merasim bir kadın tarafından düzenlenir ve komşu ve tanıdıklar çağrılır. Savaşta ve terör olaylarında üç çocuğunu kaybeden yaşlı bir kadın düzenlenen bir mersiye merasiminde hazır bulunur. Okunan mersiyeden çok etkilenen yaşlı kadın çok ağlar ve dövünür. Bu sırada kalp krizi geçirir ve hayatını anında kaybeder. Bunun üzerine vefat eden kadının ailesi aşiretlerini getirir, hem merasimi düzenleyen kadından hem de mersiyeyi okuyan kadından büyük bir miktar para fasıl olarak alırlar.

16

Dondurmacıya iki adam gelip ve dondurma almak üzere araçlarını dükkanın önünde park ettiklerini, dondurmayı alıp yedikten sonra arabaya döndüklerinde arabada bıraktıkları silahın çalındığını söylerler. Dondurmacı bu işle alakası olmadığını ve sorumluluğu kabul etmediğini ifade etse de adamlar onu aşiretleri ile tehdit ederler. Dondurmacı aşireti ile yapılan müzakereler sonucunda suçsuz olmasına rağmen dondurmacı iki adama bir miktar para fasıl öder.

17.

Birkaç genç yediği kurşunla yaralanan arkadaşlarını acil servise götürüler. Acil servis doktoru yaralıya acil müdahale etse de kurşun kalbe isabet ettiği için yaralıyı kurtaramaz. Yaralı öldükten sonra gençler doktoru linç ederler. Buna da yetinmeyip daha sonra aşiretlerini doktorun aşiretine götürüp ondan vefat eden gencin kan parasını alırlar.

18.

Irak'ta ölü için düzenlenen taziyelerde büyük tabaklarda pilav üstü et parçaları ikram edilir. Tabaka üç dört kişi ortak olurlar. Adamın biri tabağı paylaştığı yaşlı adamın önüne kendi tarafına düşen et parçasını onun önüne iter ve yemesini söyler. Bunun üzerine yaşlı adam ona "Ben it miyim ki önüme et atıyorsun" der. Bu sorun büyür ve mensup oldukları iki aşiret bir araya gelir. Yapılan müzakereler sonucunda yaşlı adamın aşiretine bir miktar para fasıl ödenir.

19.

Ailenin biri evlerinde tavuk beslerler. Tavuklar arasında kilolu ve yumurtlayan biri var. Bir gün söz konusu tavuk ortadan kaybolur. Aile her ne kadar arasa da tavuğu bulamaz. Aynı sokakta yaşayan komşuları tavuğu bulur, kime ait olduğunu bilemediği için sahibini bulamaz. Tavuğu keser ve kafasını ve artıklarını sokaktaki konteynıra atar. Ertesi gün tavuk sahibi aile tavuğun kafasını görünce çıldırır ve

araştırdıktan sonra kimin tarafından kesilip yenildiğini öğrenirler. Bunun üzerine kavga çıkar ve iki ailenin aşiretleri bir araya gelir. Yapılan müzakerelerden sonra tavuğu kesip yiyen adam tavuk sahibi aileye 40.000.000 Irak Dinarı fasıl ödemek zorunda kalır.

20.

Bir kamyonet şoförü yolda yürürken küçük çocuğu ile birlikte kırklı yaşlarında bir kadın onu durdurur. Kadın şoföre çok yorgun olduğunu, yürüyecek halini kalmadığını ve evine gitmek için parasının olmadığını söyleyerek oğlu ile birlikte evine götürmelerini istirham eder. Kadının yorgun haline acıyan şoför onu evine götürür. Kadınla çocuğunu evin kapısında indirince kadın kendisine teşekkür eder ve oğlu ile birlikte arabadan ayrılır ayrılmaz, bir grup adam şoförü abluka altına alır ve onun küçük çocuğu bastığını iddia ederler. Şoförü polis merkezine götürür ve sahte tanıklık yaparlar. Bunun üzerine şoför hapse atılır. Şoförün aşireti kadının aşiretine bir miktar fasıl parası ödedikten sonra davadan vazgeçer ve şoför serbest bırakılır.

21.

Bir taksici ile dört yaşlı kadın biner. Yolda taksinin lastiği patlar. Taksici çöküp bijon anahtarı ile lastiği değiştirmeye çalışırken osuruverir. Bunu duyan kadınlar gülme krizi geçirir ve gülmek sonucunda kadınların biri kalbi durur ve hemen ölür. Kadının çocukları bunun üzerine taksicinin aşiretine gider ve taksiciden büyük bir para fasıl alır. Taksici hem para cezasını öder hem de adı osurgan olarak yayılır.

22.

Adamın biri yıllarca evli olduğu ve dört çocuğunun annesi olan karısına sinirlenip bir tokat atar. Bunun sonucunda karısının aşireti, onun aşiretine yürür ve adamdan büyük bir miktar para fasıl alırlar.

23.

Genç bir adam Facebook'ta evli olup dört çocuk sahibi olmasına rağmen kendisini bekar olarak tanıtan bir kadınla tanışır. Aralarında sanal ortamda aşk yaşanır. Genç adam kadına kendisini ailesinden isteyeceğini söyler. Ancak kadın yan çizmeye çalışırken tesadüfen kardeşi onun Facebook sayfasına girip genç adamla konuşur ve kız kardeşinden ne istediğini sorar. Genç adam onunla evlenmek istediğini söyleyince, kadının kardeşi evlerinin adresini ona verir ve gelip onunla tanışmak istediğini söyler. Genç adam kadının evine gidince kadının kardeşleri ve kocası tarafından linç edilir. Komşuların araya girmesi ile zar sor canını kurtarır. Bunun sonucunda kadının aşireti ve kadının kocasının aşireti genç adamın aşiretine yürür ve ayrı ayrı fasıl parasını alırlar. Daha sonra kadının kocası kendine ihanet ettiği için karısının aşiretinden bir miktar para fasıl alır ve onu boşar.

24.

Adamın biri manava gidip iki kilo portakal alır. Manav portakalı tarttıktan sonra poşeti iyi niyetle iter gibi adamın önüne koyar. Buna sinirlenen adam “Ben it miyim ki sen önüme poşeti atıyorsun” der. Bunun sonucunda manavın aşireti adamın aşiretine bir miktar para fasıl öder.

25.

Araplar arasında misafire veya birine çay ikram edilirken sunma şekline çok dikkat edilir. Mesela çay kaşığı çay bardağının tabağına konulması ve çayın bardaktan taşması gerekir. Kaşık çay bardağının içine konulduğu zaman kendisine çay sunulmanın namusunda bir sorun olduğu anlamına gelir. A aşiretine mensup bir adam kendisine çok yakın olan arkadaşının evine gider. Arkadaşının oğlu, çay getirirken ona iyi niyetle kaşığı çayın için koyup getirir. Bunun sonucunda adam “Benim namusumda sakatlık yok” deyip onlarla kavga ettikten sonra aşiretini getirip arkadaşından bir miktar para fasıl alır.

26.

Kadının biri yeni araba kullanmayı öğrenir. Bir gün yavaş yürürken önüne aniden eşek tarafından çekilen ve üzerine genç bir kadın oturan bir arabaya çarpar. Çarpış sonucunda eşek ölürken genç kadın yalanır. Genç kadının aşireti sürücü kadının aşiretine gider. Müzakereler esnasında yaralı genç kadının aşireti ölen eşekleri için 40.000. ABD Dolarına muadil 50.000.000 Irak Dinarı fasıl ister. Sürücü kadın “Ya kızınız ölse ne kadar para isterdiniz?” diye cevap verir. Yaralı kadının aşireti «Kızımız ölse eşeğin ölümü kadar gam yemedik” der ve anılan parayı fasıl olarak alırlar.

27.

Çobanlıkla uğraşan A ve B aşiretlerine mensup iki aile arasında çekemezlik ve rekabet var. Bir gün A aşiretine mensup aile sabah kalktığında koyun sürülerinin hiçbirini bulamazlar. Her tarafı aramalarına rağmen akıbetleri ile ilgili bir sonuca varamazlar. Koyun satış meydanına gider ve orada satılan koyunları kontrol ederler. Aralarında kuyruğu kesilmiş bir sürü koyun bulurlar. Kendilerine ait olup olmadığına dair şüpheleri olur. Ama ellerinde bir delil olmadığı için bir şey yapamazlar. Aradan 10 yıldan fazla bir süre geçtikten sonra A aşiretine mensup bir delikanlı B aşiretine mensup bir delikanlı ile şamata yaparken B aşiretine mensup delikanlı ona “Sen fazla konuşma, ben koyunlarınızı çalıp kuyruklarını kestikten sonra gözünün önünde koyun pazarında satan B aşiretine mensubum” demesi üzerine iki aşiret arasında gerginlik yaşanır ve müzakereler sonucunda çalınan koyunların üç misil parası alınır ve B aşiretine mensup aile köyden kovulur.

28.

İki çocuk sokakta oynarken sürekli bir yaşlı adamın kapısını çalar ve kaçar. Bir gün iki çocuk kapıyı çalınca yaşlı adam onları yakalamak için peşlerinden koşar. Ancak yaşlı olduğu için yorulup yere düşünce osurur. Çocuklar da ona güler ve

yüksek sesle sokakta osurgan diye bağırlar. Bütün sakinler yaşlının osurduğunu öğrenmiş olur. Bunun üzerine yaşlı adam çok üzölür. Yaşlı adamın çocukları bu durumu öğrenince aşiretlerini iki ayrı aşirete mensup olan iki çocuğun aşiretleri üzerine götürür ve her iki aşiretten büyük miktarda para fasıl alırlar.

29

Işıklarda trafiğin seyrini tanzim eden trafik memuru, kırmızı ışığa uymayan bir taksiye ceza yazmak üzere plaka numarasını elinde tuttuğu not defterinde yazar. Taksici trafik memurunun ne yaptığını görünce, arabasından iner ve onunla kavga eder. Daha sonra arabasına binip olay yerinden elini kolunu sallayarak ayrılır. Yaklaşık on beş dakika sonra yanına beş altı adam getirir, trafik memurunu öldürmekle tehdit eder ve aşiretini getirmek için ona atva verirler. Birkaç gün sonra trafik memuru mecburen aşiretini taksicinin aşireti yanına götürür ve suçsuz olmasına rağmen birkaç milyon Irak Dinarı fasıl öder.

30

Final sınavlarında gözetmenlik yapan öğretmenin biri, bir öğrencinin kopya çektiğini görünce onu sınavdan çıkarır. Yarım saat sonra öğrenci yanına birkaç adam getirip sınav merkezini basar ve anılan öğretmeni iyice dövdükten sonra öldürmekle tehdit eder ve aşiretini getirmek için ona atva verirler. Birkaç gün sonra zavallı öğretmen aşiretini kopyacı öğrencinin aşireti yanına götürür ve birkaç milyon Irak Dinarı fasıl öder.

Değerlendirme ve Sonuç

Irak'ın toplum yapısında aşiretler çok önemli bir konuma sahiptir. Aşiretler Irak'ın tarihi boyunca hep devlete destek olmuş; güven, istikrar ve huzurun sağlanmasında büyük bir rol oynamışlardır.

Eski rejimin düştüğü 9 Nisan 2003 tarihinden bu yana terör olaylarından dolayı Irak'ta bir türlü güvenlik ve istikrar sağlanmamıştır. Bu durum da devletin güvenlik teşkilatının zayıf bir konuma düşmesine yol açmıştır. Bu yüzden insanların çoğu kendi ve ailelerinin hayatını gelebilecek tehlikelerden korumak amacı ile mensup oldukları aşirete sığınma yoluna başvurmuşlardır. Aşiretlerin çoğu kimsenin hakkını yemeden yaşanan sorunları akılcıca çözmeye çalışmışlardır.

Bu sırada aşiretin namını ve adını kullanan sahte aşiret şeyhleri meydana gelmiş; bir büyük aşirete mensup olduklarını söyleyerek küçük olayları büyüterek karşı taraftan para almaya çalışırlar. İşte bu ortam söz konusu anlatıların oluşmasına ve halk arasında yayılmasına zemin hazırlamıştır. Bununla birlikte küçük olaylardan para kazanmaya çalışan aşiret fırsatçıları da ortaya çıkmıştır. Anlatıların büyük kısmı da söz konusu fırsatçıların yaptıkları etrafında cereyan etmektedir.

Anlatıların bir kısmı gerçek olarak yaşanmışsa da halk arasında sözlü olarak dilden dile anlatılınca üzerinde ilaveler yapılmıştır. Bununla birlikte olayla ilgili anlatı halk arasında abartılarak anlatılınca farklı bir boyut kazanmıştır.

Burada şunu belirtmek yerinde olur. Özellikle son zamanlarda aşiretçilik ve fasıl olayları Irak'ta hayatın her safhasında karşımıza çıkmaktadır. Bunun sebebi yukarıda da belirtildiği gibi güvenlik, terör, iş savaşı ve diğer mesele ve sorunlardan ötürü devlet otoritesinin zayıf düşmesine bağlanabilir.

Sözlü ve yazılı kültüre dayalı edebi ürünlerin bir kısmının, toplumsal ve kişisel baskılardan kaçış ya da söz konusu baskılar nedeniyle ifade edilemeyen hususların dile getirilmesi gibi amaçlarla ortaya çıktığı bilinen bir husustur (Küçük 2015:1159).

Tespit edilen anlatılarda, dinleyiciyi dikkatli davranmaya, tanımadığı insanlarla hiçbir şekilde temas kurmamaya, her türlü kavgalardan uzak durmaya, iyi niyetle başkasına yardım ederken dikkatli olmaya, eline, koluna, diline ve ağzından çıkan sözlere hakim olmaya, anlamadığı davranışları yapmamaya, anlamadığı sözleri söylememeye davet etmek için çağrıda bulunmaktadır..

Anlatılarda sürekli haklının yanında yer alan, hakkı savunan ve adaleti sağlamaya çalışan asil aşiretler, zalim, kandırıcı, fırsatçı bir konuma getirilmeye çalışmaktadır.

Anlatıların içeriği bir bakıma Karakuşi hikayeleri de bize andırmaktadır. Yalnız oradaki durum bu anlatılardan farklıdır. Orada hükmü veren bir şahısken (Karakuş) burada hükmü veren aşiretlerdir. Ayrıca orada verilen hüküm türü çeşitlik arz etmektedir. Burada ise hüküm genellikle para ödemektir. Bununla birlikte bu tür anlatılarda masum, suçsuz, iyi niyetli insanların düşürüldükleri cezalı durumları üzerinde durulurken Karakuşi hikayelerinde hakimin yani Karakuşun verdiği tuhaf, ilginç hükümler söz konusudur.

Bu tür anlatılar yüksek tahsillisinden okur yazarlığı olmayan insanlara kadar toplumun her kesimi tarafından anlatılmaktadır.

Kaynakça

ABDULMUHSİN(1995), Tamir, *Mavsuat el-Aşair El-İrakiye*, Bağdat: El-Safa ve el-Merva Matbaası,.

AKTAY, Ferhat (2005), *Hakkari Örneğinde Aşiret, Cemaat ve Akrabalık Örüntülerinin Modernleşme ve Kırsal Çözülme Sürecindeki Siyasal ve Toplumsal Sonuçları*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Konya.

ARTUN, Erman (2014), *Ansiklopedik Halkbilimi/ Halk Edebiyatı Sözlüğü Temimler- Motifler-Kavramlar*; 1. baskı, Karahan Kitabevi, İstanbul.

ATEŞ DURÇ, Safiye (2009), *Türkiye'de Aşiret ve Siyaset İlişkisi: Metinan Aşireti Örneği*; Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

EL-AZZAVİ, Abbas (2014), *El-Aşair el-İrakiye*. Bağdat.

El-Tahir, Abdulcelil, *El-Aşair El-İrakiye* (1972), Beyrut: Dar lüban Matbaası,.

BATUR, Suat (1998), *Açıklamalı Örnekli Türk Halk Edebiyatı*, Altın Kitaplar, İstanbul.

EBİNÇ, Sait (2008), *Doğu Anadolu Düzeninde Aşiret, Cemaat, Devlet* (1839-1950), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara.

EMİROĞLU, Kudret, AYDIN, Suavi (2003), *Antropoloji Sözlüğü*,: Bilim ve Sanat, Ankara.

HAMZA, Abdullatif, *Hukum Karakuş* (1982),: Dar el-Hilal Kurumu Yayınları, Beyrut.

KÜÇÜK, Abanoz (2015), “Giresun Yöresi Kemençecilik Geleneği ve Bu Bağlamda Ortaya Çıkan Türkülerin İşlevleri”, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi* Sayı: 4/3, s.1149-1165,.

ÖZER, Ahmet (1998), *Modernleşme ve Güneydoğu*,: İmge Kitabevi Yayınları, Ankara

TAHİR, Hüseyin Adnan (10 Haziran 2015), “Davrül Aşire fi Tesis el-devle el-irakiye el-hadise”, <http://mcsr.net/news13>,

Komisyon, *Türkçe Sözlük* (2005),: Türk Dili Kurumu Yayınları, Ankara.

Kaynak Kişiler

Lamya İyal, 1979 Divaniye doğumlu, yüksek lisanslı öğretim üyesi

İptisam İraybi, 1980 Bağdat doğumlu, yüksek lisanslı öğretim üyesi

Ali Sabır, 1972 Bağdat doğumlu, fakülte mezunu

Ekrem Macit, 1966 Bağdat doğumlu, lise mezunu

Abbas Taki Musa, 1976 Bağdat doğumlu. Lokantacı

Ziya Kamil ALi, 1968 Bağdat doğumlu, taksi şoförü

Ala Aziz Ali, 1984 Bağdat doğumlu, taksi şoförü

Haydar Sabir, 1987 Bağdat doğumlu polis

Hudayyır Akil, 1958 Bağdat doğumlu, belediye memuru